

Sollebos

Een oud bos met een nieuwe naam

Omgewoelde bodem
en verwijderde onderbegroeiing

Tekst en foto's: Aletta de Ruiter

Tussen Den Haag en Monster ligt een strook binnenduinbos met een bijzondere geschiedenis. Het maakt deel uit van Solleveld, en ligt ten zuiden van de bekende buitenplaats Ockenburgh. Duinbeheerder Dunea heeft 'Sollebos' recent aangekocht en is meteen begonnen met een ingrijpende 'opknapbeurt'.

Zomereik is de belangrijkste boomsoort in het Sollebos. De bomen stammen af van een grote eikenhakhoutplantage uit de zeventiende eeuw, destijds in bezit van de weduwe Pauw van den Boetzelaer, eigenaresse van de buitenplaats Ockenburgh. Eind negentiende eeuw is de hakhoutcultuur gestopt. Sindsdien hebben de eiken gezelschap

gekregen van andere boomsoorten en groeide het bos uit tot een gemengd loofbos. De gemeente 's Gravenhage, rond 1900 eigenaar van de grond, splitste het op in percelen en verkocht deze aan particuliere eigenaren die vervolgens ieder een eigen bosbeheer voerden. Onlangs is een van die percelen met een oppervlak van zeven hectare aangekocht door Dunea, »

Toegang tot het Sollebos

drinkwaterbedrijf en beheerder van de aangrenzende duinen van Solleveld. Dat heet nu het 'Sollebos'.

Oude strandwal

Het bos ligt op een strandwal die deel uitmaakt van de zogenaamde 'Oude Duinen'. De zandbodem is 3.000 jaar geleden afgezet door de zee. Inmiddels is er geen kalk meer aanwezig omdat die gedurende dertig eeuwen door regen is uitgespoeld. Schrale grond dus met weinig voedingsstoffen waar tot aan de zeventiende eeuw voornamelijk struikhei op groeide. Desondanks hebben boeren met weinig middelen toch altijd geprobeerd om hier de kost te verdienen. In de Late Middeleeuwen waren hier tientallen kleine gemengde boerenbedrijfjes waar gezinnen door noeste arbeid het hoofd boven water hielden. Hun bezit was niet groot: vaak maar twee koeien en enkele schapen en geiten die voor melk, vlees en mest zorgden. Met het laatste werd de grond van de rogge- en aardappelveldjes verrijkt. De beesten graasden overdag op de heide en stonden 's-nachts in een potstal.

Ockenburghs eikenhakhout

In de zeventiende eeuw konden welgestelden uit Den Haag zich een buitenplaats veroorloven. Kleine boerderijen werden uitgekocht en omgebouwd tot landhuis. Dat gebeurde in 1650 ook op Ockenburgh. Vanuit deze buitenplaats werden langs de heerweg naar Monster eikenhakhoutplantages aangelegd. De hei werd afgeplagd en de bodem tot 'rabatten' vergraven waarop eiken werden geplant. Die verhoogde rillen waren nodig om de boomwortels droog te houden. Het gebied was toen veel natter dan nu.

Hakhout werd elke tien tot twaalf jaar op de stobbe teruggezet. De stammetjes werden gebruikt als haardhout, de kroontakken gingen naar de bakkersovens, het loof diende als veevoer en de schors werd vermalen tot 'run' voor leerlooierijen. Rond 1880 zijn de eiken voor het laatst geknot. De eiken zijn inmiddels tot volwassen bomen uitgegroeid en staan na ruim drie eeuwen nog steeds op hun plantplek. Op de rabatten hebben ze gezelschap gekregen van berk, esdoorn, lijsterbes, hulst, taxus, abeel, ratelpulier en Amerikaanse vogelkers, boomsoorten die bestand zijn tegen een voedselarme zure bodem. Vooral de Amerikaanse vogelkers groeit weelderig en zaait flink uit.

Grote schoonmaak

Solleveld behoort sinds 2004 tot de Europese Natura 2000-terreinen. Woekerende exoten als Amerikaanse vogelkers doen afbreuk aan de kwaliteit van

Opgekroonde eiken

de nu streng beschermde binnen-duinbossen. Sinds 2011 loopt er een zesjarig project waarbij perceel-eigenaren 50% subsidie krijgen voor het opruimen van de woekeraars. In het Sollebos was daar door de vorige eigenaar niets mee gedaan, dus stond Dunea voor het dilemma om voor de einddatum 2017 groot onderhoud te plegen. Waar de beheerders van de andere bospercelen al zes jaar handmatig of met klein materieel aan het zagen en afvoeren waren, kwam in het Sollebos afgelopen winter een aannemer met tractor, shovel en kettingzaag langs om binnen vier weken grote schoonmaak te houden.

Leeg en stil bos

De effecten op het bosesysteem zijn groot. Niet alleen alle onderbegroeiing onder de eiken is verdwenen, ook de bodem is omgewoeld door het uittrekken van de wortels. Nu het werk klaar is, staan overal bandensporen, is de strooisellaag verdwenen en een groot oppervlak gefreesd. Van veel oude

eiken zijn lage takken afgezaagd: ze zijn 'opgekroond', een beheermaatregel die normaal alleen wordt toegepast in productiebossen of bij laanbomen. Nu, midden in het broedseizoen is het er stil. Voor bodembroeders is geen beschutting meer, alleen mezen, houtduiven, eksters, gaaien en andere vogelsoorten die gebruik maken van boomkruinen vliegen onrustig heen en weer. Het voorjaar dient zich aan door de blauwe boshyacinten. Dat is een bolgewas dat altijd uitloopt. Ook salomonszegel komt weer op uit zijn wortelstokken. De varens lopen ook uit, maar komen schots en scheef tevoorschijn. Verder is het leeg: geen lijsterbes, hulst, taxus, wilde kamperfoelie, mossen, korstmossen of grassen meer te bekennen. Het historische bodemprofiel is op veel plekken aangetast. Rabatten zijn geërodeerd, vergraven of juist opgevuld met zand. Amerikaanse vogelkers is door deze schoonmaakbeurt nog niet uitgeroeid: er komen weer volop nieuwe zaailingen uit de grond. Om ook die te verwijderen wacht het bos op een kudde schapen. Die zijn niet selectief in hun begrazing, dus zullen ze ook alle andere groene uitlopers opeten. Op deze manier zal het jaren duren voor dit bos zich van deze ingreep herstelt.

Ockenrode: aangrenzend bos waar niet grootschalig is ingegrepen

Achter het hek bij de burens op Ockenrode zien we hoe zo'n bos eruit kan zien als je nauwelijks ingrijpt op de natuurlijke processen. Amerikaanse vogelkersen zijn hier met de hand afgezaagd en afgevoerd. Andere boomsoorten, planten, mossen en bodem zijn daarbij intact gelaten. Het bos heeft daardoor een goede structuur en grotere diversiteit. We zullen de bosontwikkeling in het Sollebos kritisch blijven volgen. Het zal zeker nog een tiental jaren duren voordat de ecologie zich van deze ingreep herstelt. Ondertussen moet er met zachte hand worden omgegaan met

de verdere bestrijding van de Amerikaanse vogelkers. Wellicht zijn er vrijwillige werkgroepen te rekruteren die dat handmatig en selectief kunnen uitvoeren. Goed voor de betrokkenheid en leuk om te doen. •

[Aletta de Ruiter is landschapsecoloog en eigenaar van adviesbureau De Groene Vraagbaak. Ze is tevens secretaris van de Haagse natuurbeschermingsorganisatie AVN.](#)

Exotbestrijding Sollebos

Dunea wil samen met Duinbehoud en andere partners zorgen voor een hoge natuurkwaliteit in Nationaal Park Hollandse Duinen. We vinden het ook belangrijk dat die natuur beleefd kan worden door omwonenden en bezoekers. Daarom heeft Dunea het Sollebos opgeruimd en worden honden voortaan geweigerd. Met de opknappbeurt is de belevingswaarde flink verhoogd. De rabatten, de bloeiende wilde hyacinten en de oude eiken zijn weer zichtbaar.

Bijgaand artikel is kritisch over de herstelmaatregelen in het Sollebos. Bij grootschalige herstelprojecten in de duinen komt het vaak voor dat niet iedereen het eens is met de gevolgde aanpak. De een is voorstander van rigoureuze ingrijpen en het terugzetten van het ecosysteem omdat het zich lang in een ongewenste richting heeft ontwikkeld o.a. met woekerende exoten. Na zo'n ingreep kunnen dan weer gewenste ecologische processen plaatsvinden. Anderen zijn voorstander van een meer geleidelijke aanpak.

Voor beide benaderingen zijn geldige voor- en tegenargumenten aan te voeren. Dunea heeft goede ervaring met het weghalen van de ondergroei, het frezen van de grond en vervolgens begrazing met schapen. In het eikenbos van Solleveld heeft dat geleid tot herstel van de natuurlijke ondergroei. Verder is van belang dat het Sollebos minder dan 4% beslaat van de totale oppervlakte duinbos in Solleveld & Kapittelduinen. De flora en fauna van de ondergroei kan in de omliggende bossen overleven, tot de ondergroei in het Sollebos terug is.

De bosgebieden Sollebos en Ockenrode liggen naast elkaar. We kunnen de komende jaren vergelijken hoe de natuurwaarden zich in beide bossen ontwikkelen.

Arnoud van der Meulen, hoofdredacteur DUIN